

Åtgärder mot diskriminering

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. Yrkandena gäller bl.a. missgynnande på grund av föräldraledighet och åtgärder mot diskriminering på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning och ålder. Utskottet hänvisar bl.a. till det arbete som bedrivs på området.

I betänkandet finns tio reservationer (M, SD, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Ett trettiotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Missgynnande på grund av föräldraledighet	7
Diskriminering på grund av kön	8
Diskriminering på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck och sexuell läggning	9
Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet	12
Diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning	13
Diskriminering på grund av funktionsnedsättning	14
Diskriminering på grund av ålder	16
Nya grunder för diskriminering	18
Diskrimineringsärenden m.m.	18
Utvärdering av diskrimineringslagen	20
Reservationer	22
1. Missgynnande på grund av föräldraledighet, punkt 1 (KD)	22
2. Diskriminering på grund av kön, punkt 2 (SD)	22
3. Diskriminering på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck och sexuell läggning, punkt 3 (M, C)	23
4. Diskriminering på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck och sexuell läggning, punkt 3 (V, L)	24
5. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, punkt 4 (SD)	25
6. Diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning, punkt 5 (KD)	26
7. Diskriminering på grund av funktionsnedsättning, punkt 6 (V)	27
8. Diskriminering på grund av ålder, punkt 7 (L)	28
9. Diskrimineringsärenden m.m., punkt 9 (V)	29
10. Utvärdering av diskrimineringslagen, punkt 10 (M, C)	30
Särskilda yttranden	32
1. Diskriminering på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck och sexuell läggning, punkt 3 (L)	32
2. Diskriminering på grund av funktionsnedsättning, punkt 6 (L)	32
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	33
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	33

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Missgynnande på grund av föräldraledighet

Riksdagen avslår motion

2016/17:3304 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 34.

Reservation 1 (KD)

2. Diskriminering på grund av kön

Riksdagen avslår motion

2016/17:1288 av Patrick Reslow (M).

Reservation 2 (SD)

3. Diskriminering på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck och sexuell läggning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:662 av Robert Hannah (L),

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 9,

2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 24,

2016/17:1510 av Margareta Cederfelt (M),

2016/17:2791 av Börje Vestlund m.fl. (S) yrkande 2 och

2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkandena 5 och 9.

Reservation 3 (M, C)

Reservation 4 (V, L)

4. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet

Riksdagen avslår motion

2016/17:2561 av Mikael Jansson och David Lång (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 5 (SD)

5. Diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning

Riksdagen avslår motion

2016/17:3348 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 12.

Reservation 6 (KD)

6. Diskriminering på grund av funktionsnedsättning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:483 av Maj Karlsson m.fl. (V),

2016/17:2216 av Catharina Bråkenhielm (S),

2016/17:2601 av Per Lodenius och Daniel Bäckström (båda C),

2016/17:3016 av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C) och

2016/17:3031 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 3.

Reservation 7 (V)

7. Diskriminering på grund av ålder

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:405 av Finn Bengtsson (M),

2016/17:1064 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1 och

2016/17:1594 av Maria Plass (M).

Reservation 8 (L)

8. Nya grunder för diskriminering

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:358 av Finn Bengtsson (M) och

2016/17:1823 av Stefan Nilsson m.fl. (MP).

9. Diskrimineringsärenden m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:1466 av Boriana Åberg (M),

2016/17:1568 av Jan Ericson (M),

2016/17:2471 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 och

2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 14.

Reservation 9 (V)

10. Utvärdering av diskrimineringslagen

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 7 och

2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 10 (M, C)

Stockholm den 13 juni 2017

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Raimo Pärssinen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Raimo Pärssinen (S), Annelie Karlsson (S), Jessika Roswall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Sven-Olof Sällström (SD), Niklas Wykman (M), Annika Qarlsson (C), Marco Venegas (MP), Christian Holm Barenfeld (M), Eva-Lena Jansson (S), Fredrik Malm (L), Désirée Pethrus (KD), Helén Pettersson i Umeå (S), Magnus Manhammar (S), Erik Andersson (M), Paula Bieler (SD) och Christina Høj Larsen (V).

Redogörelse för ärendet

I detta ärende behandlar utskottet 29 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2016/17 som handlar om åtgärder mot diskriminering.

Motionsförslagen finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Missgynnande på grund av föräldraledighet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om kartläggning av diskriminering eller missgynnande av föräldrar eller gravida i arbetslivet.

Jämför reservation 1 (KD).

Motionen

Kristdemokraterna yrkar i motion 2016/17:3304 av Andreas Carlson m.fl. att Diskrimineringsombudsmannen bör ges i uppdrag att kartlägga förekomsten av diskriminering eller missgynnande av föräldrar eller gravida i arbetslivet (yrkande 34).

Utskottets ställningstagande

För att främja jämställdheten och motverka diskriminering är det viktigt med en arbetsmarknad med goda förutsättningar för både kvinnors och mäns deltagande. Utskottet anser också att det är viktigt att gällande regelverk underlättar mäns och kvinnors möjlighet att kombinera ett arbetsliv med familjebildning.

Rätten att vara föräldraledig regleras i föräldraledighetslagen (1995:584). I föräldraledighetslagen slås det även fast att en arbetsgivare inte får missgynna en arbetssökande eller en arbetstagare av skäl som har samband med föräldraledigheten. Föräldraledigheten får t.ex. inte motivera sämre löneutveckling eller på annat vis sämre arbetsvillkor. Tvister som rör föräldraledighetslagens missgynnandeförbud rör inte sällan även diskrimineringsgrunden kön. I många fall är det gravida kvinnor som anser sig ha blivit utsatta för missgynnande och diskriminering.

Utskottet kan konstatera att Diskrimineringsombudsmannens (DO) uppdrag är brett då det innehåller såväl granskande som främjande uppgifter. DO ska verka för att diskrimineringslagens (2008:567) regler följs och har tillsyn över samtliga diskrimineringsförbud oavsett diskrimineringsgrund. I uppdraget för DO ingår även att motverka missgynnande enligt föräldraledighetslagen. Av förordningen (2008:1401) med instruktion för Diskrimineringsombudsmannen framgår att DO också har till uppgift att följa och analysera utvecklingen inom sitt ansvarsområde.

Utskottet utgår från att DO bedriver ett aktivt arbete utifrån de olika diskrimineringsgrunderna och för att motverka missgynnande enligt

föräldraledighetslagen samt att också regeringen noga följer utvecklingen på området.

Utskottet anser mot denna bakgrund att det inte finns skäl till något initiativ från riksdagens sida med anledning av det aktuella motionsyrkandet, som därmed avstyrks.

Diskriminering på grund av kön

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om åtgärder mot diskriminering på grund av kön.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionen

I motion 2016/17:1288 yrkar Patrick Reslow (M) att regeringen bör återkomma med förslag på en skärpt diskrimineringslagstiftning i syfte att förhindra att en grupp nekas tillträde till offentligt finansierade anläggningar baserat på gruppens könstillhörighet.

Utskottets ställningstagande

Enligt diskrimineringslagen är diskriminering på grund av kön förbjuden för den som tillhandahåller varor och tjänster (2 kap. 12 §). Förbudet hindrar dock inte att kvinnor och män behandlas olika i fråga om tjänster om det finns ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet (2 kap. 12 a § första stycket).

Utskottet noterar att Diskrimineringsombudsmannen (DO), som har till uppgift att verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön och har tillsyn över att diskrimineringslagen följs, relativt nyligen prövat ett antal ärenden angående den fråga som refereras till i motionen. I två tillsynsbeslut i december 2016 som gällde könsseparering vid tillhandahållande av tjänst uttalade DO att diskrimineringslagens möjlighet till undantag från diskrimineringsförbudet ska tolkas restriktivt.

Principen om likabehandling mellan könen är grundläggande att värna, och utvecklingen på området följs därför noga av utskottet. Utskottet förutsätter att regeringen gör detsamma. Med detta är utskottet inte berett att ställa sig bakom något tillkännagivande i frågan och avstyrker därför motionen.

Diskriminering på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck och sexuell läggning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden om åtgärder mot diskriminering på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck och sexuell läggning.

Jämför reservation 3 (M, C) och 4 (V, L) samt särskilt yttrande 1 (L).

Motionerna

Moderaterna anför i motion 2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. att arbetet mot diskriminering kopplat till könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning bör stärkas (yrkande 5). Partiet vill bl.a. göra det mer kostsamt att diskriminera och anser därför att möjligheterna att stärka påföljderna för brott mot diskrimineringslagen bör ses över. Moderaterna yrkar vidare att det arbete med en samlad hbt-strategi som alliansregeringen tog initiativet till bör fortsätta och uppdateras (yrkande 9).

I motion 2016/17:812 av Hans Linde m.fl. noterar Vänsterpartiet det förslag till antidiskrimineringsdirektiv som EU-kommissionen lämnade i juli 2008. Enligt Vänsterpartiet bör Sverige verka för att direktivet omfattar diskriminering på grund av såväl sexuell läggning som könsidentitet och könsuttryck (yrkande 9).

Liberalerna anför i motion 2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. att det bör ske en uppföljning av den hbt-strategi som presenterades av alliansregeringen i början av 2014 (yrkande 1). Vidare anser Liberalerna att det är viktigt att Sverige arbetar vidare för att antidiskrimineringsdirektivet slutligen antas och att arbetet för att inkludera transpersoner i EU:s diskrimineringslagstiftning fortsätter (yrkande 24).

Börje Vestlund m.fl. (S) noterar i motion 2016/17:2791 det förslag till antidiskrimineringsdirektiv som EU-kommissionen har lagt fram. Motionärerna anser att det är viktigt att Sverige verkar aktivt för att detta direktiv antas och ser gärna att direktivet kompletteras med ett skydd för transpersoner (yrkande 2).

I motion 2016/17:1510 tar Margareta Cederfelt (M) upp den hbt-certifiering som sedan 2008 erbjuds av Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL) till företag eller organisationer som arbetar strategiskt med arbetsmiljö- och bemötandefrågor utifrån ett hbt-perspektiv. Motionären anser att det är önskvärt med fler certifieringsföretag än RFSL och menar vidare att det bör införas en standard för hbt-certifiering.

Robert Hannah (L) yrkar i motion 2016/17:662 att det bör tas fram en vitbok om hur hbt-personer har behandlats historiskt i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Sverige ska vara ett land där alla människor erkänns för vilka de är, får rätt att definiera sig själva och har tillgång till lika rättigheter och möjligheter. För att detta ska vara möjligt krävs enligt utskottet fortsatta satsningar mot diskriminering, rasism och liknande former av fientlighet samt ytterligare åtgärder för lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer. Att inte utsättas för diskriminering är en mänsklig rättighet.

Hbtq-personer har länge varit och är alltjämt utsatta för diskriminering och kränkningar. Samtidigt som en hel del positiva förändringar har skett under de senaste åren ser utskottet hur fler och nya steg måste tas för att säkra lika rättigheter och möjligheter för alla homosexuella, bisexuella, transpersoner och queera.

Utskottet kan konstatera att regeringen i juni 2016 gav Statskontoret i uppdrag att utvärdera den s.k. hbt-strategin, En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck, som beslutades i december 2013. Statskontoret redovisade uppdraget i december 2016 i rapporten Utvärdering av strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck (2016:31). I uppdraget ingick att analysera om strategins struktur och insatser har bidragit till strategins övergripande mål samt att lämna rekommendationer om hur strukturen och de fortsatta insatserna bör utformas. Statskontoret framhåller att de problem som hbtq-personer möter i samhället har förändrats sedan strategin antogs och att nya kunskaper om hbtq-personers livssituation har tillkommit. Mot denna bakgrund föreslår Statskontoret att regeringen reviderar problembeskrivningen för att kunna göra bättre prioriteringar i form av bl.a. fokusområden, strategiska myndigheter och strategiska insatser. Liberalernas motionsönskemål om uppföljning får med detta anses vara tillgodosett.

Med anledning av Moderaternas motionsyrkanden om att arbetet mot diskriminering kopplat till könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning bör stärkas vill utskottet peka på regeringens redogörelse i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr.13, s. 52) om att den kommer att fortsätta och förstärka det arbete som påbörjats inom ramen för strategin. Utskottet välkomnar detta och noterar att regeringen aviserat att den under hösten 2017 kommer att lägga fram en proposition om stärkt straffrättsligt skydd för transpersoner. Ytterligare förslag att vänta från regeringen under 2018 är lagförslag om ersättning till de som steriliserades med stöd av lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall (köns-tillhörighetslagen) och en ny modernare lagstiftning för ändrad köns-tillhörighet. Utskottet uppmärksammar vidare att regeringen inom ramen för den nationella handlingsplanen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott aviserar insatser som tar sikte på hbtq-personer samt att den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor i samtliga delar omfattar hbtq-personers utsatthet för våld i nära relationer.

Flera motioner tar särskilt upp skyddet för transpersoner. Transpersoners rättigheter är enligt utskottet en central del av arbetet med de mänskliga

rättigheterna och skyddet mot diskriminering. Utskottet kan konstatera att flera lagändringar som möjliggör bättre förutsättningar för transpersoner har genomförts de senaste tio åren. Bland annat har skyddet mot diskriminering i diskrimineringslagen utvidgats till att gälla diskrimineringsgrunden könsöverskridande identitet eller uttryck, och i könstillhörighetslagen har steriliseringskravet liksom kraven på att vara ogift och svensk medborgare avskaffats.

Inte desto mindre måste mer göras då resultat från studier tyder på att den självupplevda hälsan och livssituationen för transpersoner inte har förbättrats under det senaste decenniet. Utskottet välkomnar därför att regeringen i december 2016 tillsatte en särskild utredare med uppgift att göra en bred kartläggning av transpersoners villkor och situation i samhället och föreslå konkreta insatser som bidrar till förbättrade levnadsvillkor och ett tryggare livsutrymme för transpersoner (dir. 2016:102). Syftet med utredningen är att stärka efterlevnaden av transpersoners rättigheter och förbättra levnadsvillkoren för transpersoner. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2017. Utskottet ser fram emot att ta del av utredningens förslag.

Utskottet konstaterar att regeringen bedriver ett aktivt arbete för att främja lika rättigheter och möjligheter för hbtq-personer. Arbetet ligger enligt utskottet helt i linje med Moderaternas yrkanden i motion 2016/17:3146. I sammanhanget vill utskottet också påminna om den beredning som pågår av betänkandet Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87) som utskottet redogör för närmare under avsnittet Diskrimineringsärenden m.m.

Den ovan nämnda hbt-strategin som regeringen fortsätter att arbeta efter fokuserar på Sverige, men utskottet kan konstatera att regeringen även internationellt bedriver ett aktivt arbete för att främja lika rättigheter och möjligheter.

Utskottet vill här uppmärksamma regeringens skrivelse 2016/17:62 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik som nyligen behandlats av utrikesutskottet i betänkande 2016/17:UU15. Utskottet ser i likhet med utrikesutskottet mycket positivt på att det i skrivelsen anförs att Sverige och andra EU-stater verkar för att uttryckliga referenser om diskrimineringsförbud på grund av sexuell läggning och könsidentitet förs in och blir mer allmänt accepterade i FN-systemet och i andra internationella forum. Framhållas kan också att Sverige varit engagerat och stödjande i etablerandet av en oberoende expert mot diskriminering och våld mot personer till följd av sexuell läggning eller könsidentitet i FN:s råd för mänskliga rättigheter. Utskottet ser också positivt på att frågan om diskriminering av hbtq-personer ingår i utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med fokusområden för 2017.

När det gäller det europeiska samarbetet och kommissionens förslag till direktiv om genomförande av principen om likabehandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionsnedsättning, ålder eller sexuell läggning (KOM(2008) 426), det s.k. antidiskrimineringsdirektivet, har regeringen vid överläggning med utskottet anfört att den välkomnar förslaget och verkar för ett antagande av direktivet. Regeringen poängterade också att det är viktigt att

fastslå att det handlar om ett minimidirektiv och att medlemsstaterna kan välja att gå längre när det gäller att främja likabehandlingsprincipen än vad som följer av bestämmelserna i direktivet. Utskottet gav sitt stöd till regeringens uppfattning. Utskottet kan därmed konstatera att Liberalernas och Vänsterpartiets yrkanden om det s.k. antidiskrimineringsdirektivet får anses vara tillgodosedda i den del som avser att regeringen bör verka för ett antagande av direktivet.

Utskottet vill understryka betydelsen av att Sverige utgör en kraftfull röst och aktör för hbtq-personers lika värde och rättigheter, och utskottet tar för givet att regeringen inom EU och i andra internationella forum kommer att fortsätta att arbeta aktivt för att utöka skyddet mot alla former av diskriminering.

För att kunna komma till rätta med diskriminering är det nödvändigt att förstå och förhålla sig till historien. Det är viktigt att sprida kunskap om tidigare kränkningar av mänskliga rättigheter. Utskottet anser dock inte att det är aktuellt att ta något initiativ till en vitbok såsom föreslås i en motion.

Utskottet vill i sammanhanget även påminna om det ramverk för arbetet med aktiva åtgärder som började gälla i januari 2017 (prop. 2015/16:135, bet. 2015/16:AU10, rskr. 2015/16:304). Detta utgör enligt utskottet ett betydelsefullt verktyg i arbetet med att synliggöra och undanröja begränsande könsnormer inom arbetslivet och utbildningsväsendet.

Utskottet konstaterar sammanfattningsvis att regeringen bedriver ett aktivt arbete på såväl nationell som internationell nivå för att säkra lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Med detta avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet.

Jämför reservation 5 (SD).

Motionen

Mikael Jansson och David Lång (båda SD) anser i motion 2016/17:2561 att diskriminering av svenskar på arbetsmarknaden bör avskaffas; bl.a. bör systemet med instegsjobb för nyanlända tas bort (yrkande 1). Motionärerna yrkar vidare att regeringen ska utreda på vilka övriga sätt som svenskar diskrimineras som en följd av integrationspolitiken och avskaffa dessa delar (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat motsvarande yrkanden (senast i bet. 2015/16:AU10). Utskottet vill än en gång understryka att Sverige ska vara ett tolerant och humant samhälle som präglas av mångfald och respekt för individens mänskliga fri- och rättigheter.

Arbetsmarknadsåtgärder, t.ex. olika former av subventionerade anställningar, utgår från den faktiska situationen på arbetsmarknaden där vissa grupper är i behov av specifikt stöd. Nyanlända är exempel på en sådan grupp.

Utskottet finner inte skäl att förorda åtgärder i enlighet med yrkandena som därmed avstyrks.

Diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om åtgärder mot diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning.

Jämför reservation 6 (KD).

Motionen

Kristdemokraterna anser i motion 2016/17:3348 av Désirée Pethrus m.fl. att det inom ramen för den nationella plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som regeringen avser att besluta under hösten 2016 är viktigt att diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning inkluderas bland de utpekade fokusområden som är föremål för förebyggande och motverkande insatser (yrkande 12).

Utskottets ställningstagande

I ett Sverige där alla erkänns för vilka de är ska utrymme inte finnas för rasism och liknande former av fientlighet. Ett effektivt arbete mot rasism och hatbrott är enligt utskottet en förutsättning för att nå målet om ett samhälle fritt från diskriminering. Genom att motverka rasism och liknande former av fientlighet förebyggs även risken för att personer missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan på grund av t.ex. deras etniska tillhörighet, religion, sexuella läggning eller könsidentitet, när de t.ex. ansöker om ett arbete eller en utbildningsplats.

Utskottet välkomnar den nationella plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som regeringen presenterade i slutet av 2016. Som regeringen anför i förordet till planen krävs ett kontinuerligt och brett arbete i kampen för inkludering och mot rasism. Regeringen betonar i planen att ojämlikhet utifrån t.ex. etnisk tillhörighet eller religiös övertygelse ska

bekämpas på samma sätt som ojämlikhet utifrån klass eller kön har bekämpats. De fokusområden som pekas ut i planen är: 1) mer kunskap, utbildning och forskning 2) förbättrad samordning och uppföljning 3) civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog 4) förstärkt förebyggande arbete på nätet och 5) ett mer aktivt rättsväsende.

I ett demokratiskt samhälle måste enligt utskottet nolltolerans råda mot alla former av hot och hat. Som framhålls i planen kan betydande skillnader mellan grupper inte accepteras om Sverige ska vara ett jämlikt och solidariskt samhälle. Enligt utskottet är planen ett viktigt verktyg för att förebygga och motverka rasism och polarisering i samhället och skapa förutsättningar för ett solidariskt och sammanhållet Sverige.

Utskottet delar fullt ut Kristdemokraternas syn på att hatbrott på religiös grund måste tas på allra största allvar och anser att den aktuella planen tillgodoser detta. Utskottet konstaterar att regeringen bedriver ett aktivt arbete på området och tar för givet att regeringen nogsam följer utvecklingen. Med det sagda avstyrks därmed motionsyrkandet.

Diskriminering på grund av funktionsnedsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot diskriminering på grund av funktionsnedsättning.

Jämför reservation 7 (V) och särskilt yttrande 2 (L).

Motionerna

Vänsterpartiet anser i motion 2016/17:483 av Maj Karlsson m.fl. att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur regelverket om åtgärder mot bristande tillgänglighet efterlevs och baserat på resultatet rekommendera eventuella åtgärder.

Liberalerna anför i motion 2016/17:3031 av Bengt Eliasson m.fl. att det s.k. småföretagsundantaget när det gäller förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet i diskrimineringslagen bör tas bort (yrkande 3).

Catharina Bråkenhielm (S) tar i motion 2016/17:2216 upp att personer med assistanshund inte sällan nekas att ta med sig sin hund in i olika lokaler. Motionären anser att det bör ske en skärpning av diskrimineringslagen så att otillgänglighet klassas som diskriminering i syfte att människor med funktionsnedsättning behandlas på ett rättvist och värdigt sätt.

Per Lodenius och Daniel Bäckström (båda C) anför i motion 2016/17:2601 att det i många länder är en rättighet att ta med sig sin assistanshund. Motionärerna anser att det är en rättighet som bör införas också i Sverige. Motsvarande förslag lämnas av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C) i motion 2016/17:3016.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill se ett samhälle där människors olika behov och förutsättningar inte ska avgöra möjligheten till delaktighet. Åtgärder som syftar till att förebygga och motverka diskriminering är grundläggande om människors lika värde ska respekteras. Att förebygga uppkomsten av all form av diskriminering är därför en viktig del i arbetet för delaktighet och jämlikhet. Principen om icke-diskriminering är central såväl i FN:s konventioner om mänskliga rättigheter som i svensk lagstiftning och den nationella politiken.

I ett Sverige som håller ihop bör en grundprincip vara att samhället utformas så att det i största möjliga utsträckning tillåter alla att vara delaktiga. Utskottet noterar i detta sammanhang den av regeringen nyligen överlämnade propositionen Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188). Propositionen bereds för närvarande av socialutskottet.

Diskrimineringslagen har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett bl.a. funktionsnedsättning. I diskrimineringslagens andra kapitel finns bestämmelser om förbud mot diskriminering. Kapitlet täcker i stort sett alla samhällsområden. Bristande tillgänglighet infördes den 1 januari 2015 som en ny form av diskriminering i diskrimineringslagen (prop. 2013/14:198, bet. 2013/14:AU8, rskr. 2013/14:367). Från förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet undantas inom området varor och tjänster bl.a. företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare.

Utskottet noterar att det i promemorian Utvidgat skydd mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet (Ds 2016:26) som utarbetats inom Regeringskansliet föreslås att även företag som vid det senaste kalenderårsskiftet sysselsatte färre än tio arbetstagare ska omfattas av förbudet, om företaget i sin näringsverksamhet tillhandahåller varor och tjänster till allmänheten. Förslaget har varit föremål för remissförfarande och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Vidare bör återigen det nya ramverket för aktiva åtgärder lyftas fram som trädde i kraft den 1 januari 2017. Ramverket avser arbetsgivares och utbildningsanordnares skyldigheter att aktivt arbeta förebyggande och främjande för att inom sin verksamhet motverka diskriminering och på så sätt verka för lika rättigheter oavsett bl.a. funktionsnedsättning.

I sammanhanget vill utskottet också uppmärksamma det uppdrag som regeringen gett till Myndigheten för delaktighet att i samarbete med Diskrimineringsombudsmannen genomföra en kommunikationsinsats för att öka medvetenheten om innehållet i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (S2015/2415/FST). I uppdraget ingår att aktivt sprida kunskaper och öka medvetenheten om lagändringarna som trädde i kraft den 1 januari 2015 om bristande tillgänglighet som en form av diskriminering. Regeringen aviserar i ovan nämnda proposition 2016/17:188 en förlängning av uppdraget till 2018. Genom en aktiv kunskapsspridning ökar förutsättningarna för att skäliga åtgärder vidtas som undanröjer hinder.

Med hänsyn till de nyligen genomförda lagändringarna och det arbete som pågår anser utskottet att frågan om en utredning för att se över hur regelverket om åtgärder mot bristande tillgänglighet efterlevs är för tidigt väckt.

När det gäller frågan om assistanshundförare håller utskottet med motionärerna om att arbetet för att motverka diskriminering av personer med funktionsnedsättning som har assistanshund är en angelägen fråga. Åtgärder som syftar till att förebygga och motverka diskriminering är grundläggande för att människors lika värde ska respekteras på alla områden. Utskottet anser dock inte att det är lämpligt att i lagen särskilt peka ut vissa situationer som bristande tillgänglighet. I enlighet därmed är det inte heller aktuellt att särskilt lagstifta om tillgänglighet för assistanshundar.

Utskottet kan sammanfattningsvis konstatera att funktionshinderspolicen och regelverket om bristande tillgänglighet är aktuella frågor för regeringen. Utskottet, som inte vill föregripa det pågående beredningsarbetet, anser att det saknas skäl att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av vad som anförs i motionerna. Samtliga yrkanden avstyrks därmed.

Diskriminering på grund av ålder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot diskriminering på grund av ålder.

Jämför reservation 8 (L).

Motionerna

Liberalerna anför i motion 2016/17:1064 av Jan Björklund m.fl. att regeringen bör låta göra en systematisk genomgång av anmälningar om åldersdiskriminering (yrkande 1).

I motion 2016/17:405 yrkar Finn Bengtsson (M) att regeringen i en riktad process bör utvärdera om den lagändring till stöd för att bättre motverka åldersdiskriminering som trädde i kraft i januari 2013 verkligen har haft avsedd effekt.

Maria Plass (M) tar i motion 2016/17:1594 upp frågan om åldersdiskriminering i arbetslivet. Motionären uppmanar regeringen att se över möjligheten att helt ta bort åldersgränsen för att stanna kvar i anställning, eller i andra hand verka för att skyndsamt genomföra den höjning av åldersgränsen som föreslagits i Pensionsåldersutredningen.

Utskottets ställningstagande

Skyddet mot åldersdiskriminering är enligt utskottet ett uttryck för ett samhälle som slår vakt om alla människors lika värde och som ger alla möjlighet att utvecklas utifrån sina individuella egenskaper och förutsättningar och sin

individuella förmåga. Därigenom bemöts den enskilde utifrån sina särskilda förutsättningar och behov och inte utifrån sin ålder.

Bland annat Liberalerna uttrycker behov av utvärdering och har förslag på åtgärder i syfte att göra något åt orsakerna bakom åldersdiskriminering.

Diskrimineringsgrunden ålder infördes i samband med den nya diskrimineringslagens tillkomst, dvs. i januari 2009. Skyddet mot åldersdiskriminering förstärktes sedermera i januari 2013 genom en ändring som innebar att skyddet mot diskriminering kom att omfatta fler samhällsområden. En välkommen lagändring att notera är också den utvidgning av skyldigheten att arbeta med aktiva åtgärder som trädde i kraft den 1 januari 2017 (prop. 2015/16:135, bet. 2015/16:AU10, rskr. 2015/16:304). Skyldigheten att vidta aktiva åtgärder för arbetsgivare och utbildningsanordnare omfattar nu samtliga diskrimineringsgrunder. Därigenom har det skapats klart förbättrade möjligheter att få till stånd en attitydförändring i samhället, t.ex. mot arbetstagare i olika åldersgrupper.

Utskottet kan konstatera att det pågår arbete med att säkerställa diskrimineringslagens effektivitet. Regeringen tog i december 2016 emot betänkandet Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87), vilket nu är föremål för remissförfarande. Utskottet noterar uppgifterna i avsnittet Analys av DO:s beslut med anledning av enskildas anmälningar om diskriminering (s. 181) om att åldersdiskriminering främst anmäls inom arbetslivets område och framför allt handlar om diskriminering på grund av hög ålder i samband med rekrytering.

Enligt utskottet har Diskrimineringsombudsmannen (DO) en nyckelroll i arbetet mot diskriminering. Som utskottet noterade i betänkandet om diskrimineringsfrågor under föregående riksmöte (bet. 2015/16:AU10) är ålder ett tema som har en viktig plats i den strategiska planeringen för DO:s arbete åren framöver. Detta bäddar enligt utskottet för framskjutna positioner när det gäller arbetet mot diskriminering på grund av ålder.

När det gäller motionsyrkandet om åldersgränser för att stanna kvar i anställning vill utskottet påminna om den beredning som pågår i fråga om Pensionsåldersutredningens slutbetänkande Åtgärder för ett längre arbetsliv (SOU 2013:25). Som utskottet anförde i det senaste betänkandet om arbetsrättsliga frågor (bet. 2016/17:AU7) bör denna beredning inte föregripas.

Med detta kan utskottet konstatera att det kontinuerligt pågår ett arbete för att säkerställa diskrimineringslagens effektivitet. Utskottet vill inte heller föregripa pågående beredningsarbete. Därmed avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

Nya grunder för diskriminering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som handlar om att införa ytterligare grunder för diskriminering.

Motionerna

Finn Bengtsson (M) anser i motion 2016/17:358 att det bör tillsättas en utredning med uppgift att analysera frågan om att i diskrimineringslagen införa genetisk konstitution som ytterligare en diskrimineringsgrund.

Stefan Nilsson m.fl. (MP) anför i motion 2016/17:1823 att det bör införas lagstiftning mot diskriminering av arbetstagare som ger omsorg till anhöriga.

Utskottets ställningstagande

Frågan om genetisk konstitution som diskrimineringsgrund har vid upprepade tillfällen varit föremål för behandling i utskottet (senast i bet. 2015/16:AU10). Utskottet har ingen annan uppfattning än den riksdagen tidigare har gett uttryck för.

När det gäller yrkandet om skydd för arbetstagare som ger omsorg till anhöriga noterar utskottet kommissionens förslag till direktiv om balans mellan arbete och privatliv för föräldrar och anhörigvårdare (KOM(2017) 253) som nyligen har presenterats. I detta återfinns förslag om ledighet för vård av anhörig och möjlighet att be om flexibla arbetsformer för anhörigvårdare. Direktivförslaget innehåller också bestämmelser om bl.a. icke-diskriminering. Med hänvisning till pågående beredning av det aktuella direktivförslaget i riksdagen och inom Regeringskansliet anser utskottet att det inte är aktuellt med ett sådant initiativ från riksdagen som förespråkas i motion 2016/17:1823.

Utskottet avstyrker med detta de båda motionerna.

Diskrimineringsärenden m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. diskrimineringsersättning.

Jämför reservation 9 (V).

Motionerna

Vänsterpartiet anför i partimotion 2016/17:2471 av Jonas Sjöstedt m.fl. att synen på diskriminering som brott behöver uppgraderas. Partiet yrkar att regeringen återkommer med förslag på höjda skadestånd i diskrimineringsmål

och en rätt för arbetssökande som diskrimineras att få skadestånd (yrkande 6). Vidare yrkar Vänsterpartiet i motion 2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. att regeringen bör stödja utvecklingen av minst en antidiskrimineringsbyrå i varje län med de befogenheter och den juridiska kompetens som krävs för att kunna driva diskrimineringsfall (yrkande 14).

Boriana Åberg (M) anför i motion 2016/17:1466 att rättsprocessen i ett diskrimineringsärende bör vara förenad med vissa kostnader även för den som anser sig vara diskriminerad. Risken med ett avgiftsfritt civilrättssystem är enligt motionären att många fler anser sig diskriminerade än de som i lagens mening i dag faktiskt är diskriminerade.

Jan Ericson (M) yrkar i motion 2016/17:1568 att diskrimineringsavgiftens storlek och förutsättningarna för att utdöma diskrimineringsavgift bör ses över. Motionären anser att diskrimineringsavgiften i många fall framstår som oskäligt hög i förhållande till andra typer av sanktioner och straff i svensk lagstiftning.

Utskottets ställningstagande

En angelägen del i arbetet mot diskriminering är att det råder goda förutsättningar för diskriminerade personer att ta till vara sina rättigheter. För att diskrimineringslagstiftningen ska få genomslag i praktiken är det viktigt med förebyggande och främjande insatser inom olika delar av samhället. Diskrimineringsombudsmannen (DO) har en central uppgift i arbetet mot diskriminering, men värt att betona är också betydelsen av lokala aktörer som kompletterar DO:s roll och är med och driver på arbetet inom diskrimineringsområdet.

Utskottet kan konstatera att ett omfattande utredningsarbete nyligen har genomförts av Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering (A 2014:01) med syftet att lämna förslag som säkerställer goda förutsättningar för personer som utsätts för diskriminering att ta till vara sina rättigheter. Utredningen redovisade sitt uppdrag i december 2016 i betänkandet Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87). Uppdraget har bestått av ett antal delar, bl.a. översyn av DO:s roll och uppdrag, översyn av organisationen av arbetet mot diskriminering på regional och lokal nivå samt analys av om en annan ordning än den nuvarande för tillsyn över och främjande av likabehandling kan bidra till att säkerställa ett effektivt arbete mot diskriminering. Att säkerställa effektiva sanktioner mot diskriminering är en del i detta.

Ett av de förslag som utredningen lämnar är att det ska inrättas en diskrimineringsnämnd som prövar diskrimineringsstvister som ett alternativ till domstolsprövning. Utredningen redogör övergripande för hur nämnden bör arbeta och diskuterar vissa frågor av mer principiell art, men konstaterar att förslaget om att en inrätta en sådan nämnd kräver ytterligare utredning för att kunna genomföras. Utredningen framhåller vidare att effektiva sanktioner är en viktig del i ett effektivt arbete mot diskriminering. I betänkandet konstaterar

utredningen att den sanktion som i dag finns i svensk rätt innebär att den som utsätter någon för diskriminering kan bli skyldig att betala diskrimineringsersättning till den som han eller hon har diskriminerat, men att det inte finns sanktioner mot diskriminering på en mer övergripande nivå, s.k. strukturell diskriminering. Utredningen förespråkar att sanktionsfrågan ses över på ett mer generellt plan; den anser t.ex. att det bör övervägas om DO ska få möjlighet att meddela förelägganden vid vite i samband med sitt tillsynsarbete.

Utskottet noterar att det nämnda betänkandet alldeles nyligen har remitterats. Tiden för att inkomma med remissvar sträcker sig till den 18 september 2017. Beredningen av betänkandet bör inte föregripas, och utskottet är därmed inte berett att ta något initiativ med anledning av de aktuella motionsyrkandena om påföljder, kostnader och antidiskrimineringsbyråer.

I fråga om rätt till skadestånd för arbetssökande som diskriminerats, som Vänsterpartiet föreslår, gäller enligt 2 kap. 1 § första stycket andra punkten diskrimineringslagen att arbetssökande skyddas av förbudet mot diskriminering i arbetslivet. Om en arbetsgivare bryter mot förbudet i samband med ett anställningsförfarande kan en arbetssökande tilldömas diskrimineringsersättning som kompensation för kränkningen. Ersättning för förlust som uppkommer ersätts dock inte (se 5 kap. 2 § andra stycket diskrimineringslagen). Utskottet anser att detta är en väl avvägd ordning och är inte berett att ställa sig bakom ett initiativ om att utöka rätten till skadestånd för arbetssökande som diskriminerats.

Med detta avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Utvärdering av diskrimineringslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utvärdering av diskrimineringslagen.

Jämför reservation 10 (M, C).

Motionerna

Moderaterna yrkar i motion 2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. att den sammanhållna diskrimineringslag som infördes 2009 ska utvärderas (yrkande 7). Inom ramen för översynen bör bl.a. möjligheten att stärka påföljderna för brott mot diskrimineringslagen utvärderas. Likalydande förslag framförs av Moderaterna i motion 2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

Som utskottet anfört tidigare (se bl.a. bet. 2015/16:AU10) är en viktig del i att skapa effektiva åtgärder och effektiv lagstiftning att följa upp och utvärdera de reformer som görs på olika områden. När det gäller diskrimineringslagen med dess syfte att på sikt förändra en samhällsstruktur som bygger på normer och värderingar ligger det emellertid i sakens natur att det är svårt att mäta effekterna av lagstiftningen. Inte desto mindre innebär detta enligt utskottet att det är angeläget att följa utvecklingen på området och vidta åtgärder för att säkerställa att lagstiftarens intentioner efterlevs.

Utskottet noterar att diskrimineringslagens utformning och innehåll är en aktuell fråga för regeringen. Som framhållits ovan pågår beredning av betänkandet Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87) som innehåller en rad förslag i syfte att skapa bättre möjligheter att motverka diskriminering.

Utskottet utgår från att regeringen aktivt följer utvecklingen på området och att regeringen noga bereder ovan nämnda utredningsförslag. Utskottet anser därmed att det inte nu finns skäl till initiativ från riksdagens sida om att diskrimineringslagen bör utvärderas. De aktuella motionsyrkandena avstyrks därmed.

Reservationer

1. Missgynnande på grund av föräldraledighet, punkt 1 (KD)

av Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3304 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkande 34.

Ställningstagande

Under alliansregeringens tid stärktes skyddet för föräldrar när det gäller diskriminering i arbetslivet. Det infördes bl.a. ett missgynnandeförbud vid föräldraledighet, en regel som bl.a. innebär att uppsägning inte får ske under föräldraledigheten. Detta var en mycket viktig förändring, eftersom den signalerar att föräldraskap är viktigt och att det för både mammor och pappor ska vara möjligt att förena arbetsliv och familjeliv. Det har enligt fackförbundet Unionen också medfört en minskning av antalet föräldralediga som sägs upp.

Trots lagändringen är missgynnande i samband med föräldraledighet fortfarande vanligt i arbetslivet enligt Diskrimineringsombudsmannen (DO). Exempel på detta uppges vara uppsägningar eller hot om uppsägning. Antalet anmälningar som är kopplade till denna grund har också ökat något de senaste åren.

En kartläggning bör genomföras av frågan om diskriminering eller missgynnande av föräldrar och gravida i arbetslivet. Jag anser att regeringen bör ge ett sådant uppdrag till DO som redan i dag tar emot anmälningar och därmed har konkreta fall där diskriminering eller missgynnande har förekommit. I uppdraget till DO bör ingå att lämna förslag till tänkbara åtgärder för att stärka skyddet mot diskriminering av föräldrar och gravida i arbetslivet.

2. Diskriminering på grund av kön, punkt 2 (SD)

av Sven-Olof Sällström (SD) och Paula Bieler (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motion
2016/17:1288 av Patrick Reslow (M).

Ställningstagande

Det är i grunden oacceptabelt att t.ex. ett kommunalt badhus, finansierat med skattepengar och som riktar sig till allmänheten, ska kunna utestänga en hel grupp människor baserat på gruppens könstillhörighet. Det rimmar synnerligen illa med den jämställdhetssyn som präglar det svenska samhället. Gemensamt finansierade anläggningar ska vara öppna för alla. Endast ordningsskäl kan accepteras som undantag.

Vi anser att regeringen bör se över gällande diskrimineringslagstiftning och återkomma med förslag på en skärpt diskrimineringslagstiftning i syfte att förhindra att en grupp nekas tillträde till offentligt finansierade anläggningar baserat på gruppens könstillhörighet.

3. Diskriminering på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck och sexuell läggning, punkt 3 (M, C)

av Jessika Roswall (M), Niklas Wykman (M), Annika Qarllsson (C),
Christian Holm Barenfeld (M) och Erik Andersson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkandena 5 och 9,
bifaller delvis motion
2016/17:1510 av Margareta Cederfelt (M) och
avslår motionerna
2016/17:662 av Robert Hannah (L),
2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 9,
2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 24 samt
2016/17:2791 av Börje Vestlund m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Alliansregeringen tog initiativ till den hbt-strategi som utskottet hänvisar till. Det var den första samlade strategi som antagits i syfte att främja hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter inom olika områden.

Liksom utskottet välkomnar vi att regeringen fortsätter och förstärker det arbete som påbörjats inom ramen för strategin, men vi anser att det finns behov

av att på ett tydligare sätt uppdatera strategin utifrån de samhällsförändringar vi har sett. Detta är inte minst angeläget mot bakgrund av att Sverige sjunker i internationella rankingar på hbtq-området.

Arbetet för hbtq-personers rättigheter måste inkludera alla delar av samhället. Vi vill att det i strategin förtydligas att samtliga kommuner och landsting ska kunna visa hur man på ett strukturerat sätt bemöter hbtq-personer i den egna verksamheten. Detta gäller såväl de medborgare som nyttjar verksamheterna som de egna medarbetarna. Vi vill vidare att samtliga kommuner och landsting inför hbtq-handlingsplaner. Det ska finnas en grundläggande hbtq-kompetens hos de anställda. Vi vill också se ökad hbtq-certifiering av förskolor och skolor. Det är dessutom angeläget att lyfta fram äldre hbtq-personers situation. Socialstyrelsen har kartlagt äldreomsorgen i Sveriges små och mellanstora kommuner, och det visade sig att inte ens en av tio hade med hbtq-perspektiv i utbildningen av sin personal. Samtidigt visar samma rapport att det i dag finns cirka 15 000 äldre hbtq-personer i behov av vård eller hemtjänst. Här finns det en enorm förbättringspotential. Vi vill fortsätta byggandet av ett tryggt samhälle som inkluderar alla människor och alla familjer – ett tryggare Sverige där alla behövs.

Vi anser att regeringen bör fortsätta och uppdatera arbetet inom ramen för hbt-strategin på det sätt som vi redogjort för ovan.

För att förstärka arbetet mot diskriminering vill vi även se en översyn av möjligheterna att stärka Diskrimineringsombudsmannens (DO) arbete genom att öka spetskompetensen inom DO när det gäller alla diskrimineringsgrunder. Därtill vill vi se över möjligheterna att stärka påföljderna för brott mot diskrimineringslagen genom att göra det mer kostsamt att diskriminera. Redan i tidig ålder läggs grunden för många av de synsätt som påverkar senare i livet. Därför är det viktigt att tidigt arbeta med attityder och tolerans och att alla ges samma förutsättningar för att utvecklas och inte påverkas av omgivningens fördomar eller diskriminering. Ansvaret för att stärka arbetet mot diskriminering ligger därför på många delar av samhället.

Vi anser att regeringen, i enlighet med vad vi här anfört, bör vidta ytterligare åtgärder för att stärka och utveckla arbetet mot diskriminering kopplat till könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning.

4. Diskriminering på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck och sexuell läggning, punkt 3 (V, L)

av Fredrik Malm (L) och Christina Höj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V) yrkande 9 och
2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 24,
bifaller delvis motion
2016/17:2791 av Börje Vestlund m.fl. (S) yrkande 2 och
avslår motionerna
2016/17:662 av Robert Hannah (L),
2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1,
2016/17:1510 av Margareta Cederfelt (M) och
2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkandena 5 och 9.

Ställningstagande

Som utskottet noterar har det inom EU sedan 2008 diskuterats ett antidiskrimineringsdirektiv som även omfattar sexuell läggning. Direktivet ska motverka diskriminering inom t.ex. hälso- och sjukvård, sociala förmåner, utbildning samt tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster, inklusive bostäder. Vi välkomnar liksom utskottet att regeringen verkar för ett antagande av direktivet, men vi anser att regeringen även aktivt bör verka för att direktivet ska omfatta diskriminering på grund av könsidentitet och könsuttryck.

5. Diskriminering på grund av etnisk tillhörighet, punkt 4 (SD) av Sven-Olof Sällström (SD) och Paula Bieler (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:2561 av Mikael Jansson och David Lång (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Den borgerliga regeringen 2006–2014 genomförde ett antal s.k. integrationsåtgärder med syfte att minska arbetslösheten bland invandrare. Exempelvis infördes instegsjobb för nyanlända, som innebär att en arbetsgivare får 80 procent av den anställdes lön subventionerad. Åtgärden är direkt diskriminerande mot svenskar, eftersom dessa blir dyrare att anställa i förhållande till nyanlända. De nyanlända bidrar i betydligt mindre utsträckning till samhället då deras arbetskostnader subventioneras. Svensk välfärd bekostas sålunda i högre grad av arbetande som inte kan få instegsjobb samtidigt som dessa får svårare att hävda sig på arbetsmarknaden. Därmed subventionerar svenskarna sin egen arbetslöshet.

Utöver diskrimineringen har fusk och missbruk av instegsjobb konstaterats såväl av anställda som av facket. Systemet är alldeles för enkelt att missbruka och bör även av detta skäl avskaffas.

Även nystartsjobben infördes med det uttalade syftet att gynna invandrare. Regeringen motiverade satsningen med att det även bland långtidsarbetslösa, som kan komma i fråga för nystartsjobb, finns en överrepresentation av invandrare. Samma sak kan antas vara de bakomliggande skälen för sänkning av restaurangmomsen och införandet av ungdomsrabatten. Varje åtgärd som syftar till positiv särbehandling av invandrare, oavsett om endast invandrare kan komma i åtnjutande av förmånen eller om den är införd med anledning av att invandrare är överrepresenterade i gruppen, är att betrakta som diskriminering av den övriga befolkningen.

Vi anser att regeringen bör utreda på vilka sätt svenskar i dag diskrimineras som följd av integrationspolitiken och därefter verka för att avskaffa samtliga dessa delar.

6. Diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning, punkt 5 (KD)

av Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3348 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 12.

Ställningstagande

Antalet hatbrott ökar. Kyrkor, moskéer och synagogor utsätts för attentat, och judar, kristna, muslimer och personer med annan religionstillhörighet utsätts för brott på grund av sin tro. Det snabbast ökande hatbrottet har kristofobiska motiv. De senaste fem åren har antalet identifierade anmälningar med kristofobiska motiv ökat med 140 procent, vilket motsvarar 390 anmälningar. Under samma period har hatbrotten mot muslimer ökat med 100 procent, vilket motsvarar 590 anmälningar. De antisemitiska brotten uppgår till 280 anmälningar, vilket är anmärkningsvärt utifrån en relativt liten befolkningsgrupp. Statistiken finns redovisad i Brottsförebyggande rådets rapport 2016:15.

Nämnden för statligt stöd till trossamfund rapporterar om hot mot konvertiter till kristendomen från tidigare muslimska trosfränder. Det är också en återkommande anledning till rapporter om utsatthet på asylboenden, där

konvertiter som flytt förföljelse på grund av sin nyfunna tro tvingas leva i rädsla på grund av trakasserier.

Regeringen fattade i november 2016 beslut om en nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Liksom utskottet välkomnar Kristdemokraterna att regeringen tar ett samlat grepp om detta mycket angelägna arbete. Enligt Kristdemokraterna bör dock behovet av att motverka hatbrott på religiös grund lyftas fram på ett ännu tydligare sätt. Den senaste tiden har många asylsökande drabbats av hot och våld på grund av sin tro. Det är inte acceptabelt att människor flyr till Sverige, från hot och våld på grund av sin tro, och samtidigt inte kan känna sig trygga här. Dessa hatbrott får inte planteras vidare in i samhället och skapa ökade motsättningar i vårt samhälle. Religionsfriheten måste vara en självklarhet och ständigt bevakas. Religionsdialog bör uppmuntras, och tydliga markeringar måste göras mot alla former av hat på grund av religiös tillhörighet mot judar, muslimer, kristna eller andra trosuppfattningar.

Jag anser, i enlighet med detta, att det är angeläget att regeringen tar situationen på allvar och återkommer med ytterligare åtgärder på området.

7. Diskriminering på grund av funktionsnedsättning, punkt 6 (V)

av Christina Höj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:483 av Maj Karlsson m.fl. (V) och
avslår motionerna
2016/17:2216 av Catharina Bråkenhielm (S),
2016/17:2601 av Per Lodenius och Daniel Bäckström (båda C),
2016/17:3016 av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C) och
2016/17:3031 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 3.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att den nya diskrimineringslagstiftningen är ett steg framåt i frågan om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering. Det är principiellt viktigt att bristande tillgänglighet fastslås som en särskild form av diskriminering. Tyvärr kan det konstateras att lagstiftningen som riksdagen har beslutat om innehåller flera avgörande undantag från den bakomliggande utredningens förslag. Kritiken mot bristerna i det nya diskrimineringsförbudet har därför varit stor hos funktionshinderrörelsen. Det tycks exempelvis på en

del håll finnas en tendens att se tillgänglighet som i första hand en kostnadsfråga. För Vänsterpartiet är ett tillgängligt samhälle i första hand en rättighetsfråga. Tillgänglighet gör också samhället bättre genom att fler människor får ökade möjligheter att delta och leva ett självständigt liv.

Vänsterpartiet vill ha ett samhälle där människor inte utestängs på grund av funktionsnedsättningar. I grunden måste samhället planeras efter den mångfald vi har. Samhället måste göra rätt från början och planera utifrån principen om s.k. universell utformning, ett begrepp som Handikappförbunden (numera Funktionsrätt Sverige) definierar på följande sätt: ”Universell utformning innebär att utgå från att människor är olika. Samhället måste alltså planeras och utformas så att alla kan vara delaktiga, oavsett funktionsförmåga.”

Befintliga hinder måste undanröjas så att fler kan delta på lika villkor. Detta arbete har gått alldeles för långsamt och trögt. Därför krävs en tydlig lagstiftning när det gäller bristande tillgänglighet som diskriminering. Regeringen har aviserat att lagen om otillgänglighet som diskrimineringsgrund ska ses över och breddas. Enligt en departementsskrivelse framgår det att ambitionen är att föreslå att nuvarande undantag för företag med mindre än tio anställda tas bort. Vänsterpartiet välkomnar ett sådant förslag som ligger helt i linje med partiets politik. Vänsterpartiet hade dock gärna sett en bredare åtgärdsplan med fler förslag för att ytterligare stärka lagstiftningen på området. Nuvarande lagstiftning har alltså funnits sedan den 1 januari 2015, och det är ännu outrett hur lagstiftningen faktiskt fungerar. Det är viktigt att de goda intentioner och avsikter som regeringen hade planerat för med lagstiftningen också infrias, och det ligger dessutom i samhällets intresse.

Jag anser med detta att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur regelverket om åtgärder mot bristande tillgänglighet efterlevs och baserat på resultatet rekommendera eventuella åtgärder.

8. Diskriminering på grund av ålder, punkt 7 (L)

av Fredrik Malm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:1064 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1 och avslår motionerna

2016/17:405 av Finn Bengtsson (M) och

2016/17:1594 av Maria Plass (M).

Ställningstagande

Vi måste slå håll på ålderismen, dvs. ålder som grund för fördomar och nedvärdering av äldre med diskriminering som följd. Vi kan konstatera att åsrika människor är svagt representerade i politiken, att det i sjukvården finns kronologiska åldersgränser och att åsrika möter många svårigheter på arbetsmarknaden.

De flesta synonymer till äldre är negativa. Ordet åsrik som synonym till gammal eller äldre betecknar i stället att det rör sig om människor som är rika på antalet levda år, kunskap och livserfarenhet.

Som utskottet lyfter breddades 2013 skyddet mot åldersdiskriminering till att utöver arbetsliv och utbildning också omfatta varor och tjänster samt hälso- och sjukvård och socialtjänst. Detta skedde inte minst genom Liberalernas försorg. Det finns emellertid en rad undantag. Vid 67 år förlorar man rätten att vara kvar i arbetslivet och personer med funktionsnedsättning förlorar sin rätt till daglig verksamhet. Vid 65 år upphör bilstödet för den som funktionsnedsatt behöver bilen för att kunna arbeta. Villkoren i bank, försäkringar m.m. försämras också. Av de omkring 300 anmälningar som årligen kommit in till Diskrimineringsombudsmannen om åldersdiskriminering är det bara en handfull som lett till några åtgärder.

Jag anser att regeringen bör se till att det sker en systematisk genomgång av anmälningarna om åldersdiskriminering i syfte att åtgärda orsakerna bakom att människor upplevt sig diskriminerade på grund av sin kronologiska ålder.

9. Diskrimineringsärenden m.m., punkt 9 (V)

av Christina Höj Larsen (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:2471 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 och
2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 14 och
avslår motionerna
2016/17:1466 av Borian Åberg (M) och
2016/17:1568 av Jan Ericson (M).

Ställningstagande

Diskriminering är svår att komma åt eftersom den kan vara svår att upptäcka och svår att bevisa. I de fall som leder till fällande dom är straffen ofta låga, och en arbetsgivare kan tycka att kostnaden är värd att betala för att inte anställa en viss person. Samtidigt får diskriminering stora och svåra

konsekvenser för den som drabbas. Synen på diskriminering som brott behöver uppgraderas. Det gäller inte bara i arbetslivet. Diskriminering måste bekämpas i alla delar av samhället.

Jag anser att regeringen bör återkomma med förslag på höjda skadestånd i diskrimineringsmål och att arbetssökande som diskrimineras får rätt till skadestånd.

Mångfald är en viktig faktor för tillväxt. Mångfald ger dynamik, lockar till sig människor och ökar möjligheterna för en kreativitet som kan resultera i en större bredd inom kultur och näringsliv. Arbetet mot rasism, homofobi, patriarkala strukturer och andra former av intolerans och diskriminering måste bekämpas över hela Sverige. Detta arbete måste bedrivas på många olika sätt. Med starkare koppling mellan de lokala antidiskrimineringsbyråerna och Diskrimineringsombudsmannen (DO) skulle byråerna fungera som lokala DO-kontor.

Jag anser att regeringen bör stödja utvecklingen av minst en diskrimineringsbyrå i varje län med de befogenheter och den juridiska kompetens som krävs för att kunna driva diskrimineringsfall.

10. Utvärdering av diskrimineringslagen, punkt 10 (M, C)

av Jessika Roswall (M), Niklas Wykman (M), Annika Qarlsson (C), Christian Holm Barenfeld (M) och Erik Andersson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 7 och

2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

År 2009 infördes en ny och sammanhållen diskrimineringslagstiftning. Sju tidigare diskrimineringslagar upphävdes, och fyra ombudsmän slogs samman till en enda myndighet: Diskrimineringsombudsmannen. Tanken var att arbetet för att motverka diskriminering skulle bli tydligare och rakare och därigenom mer effektivt. En ny diskrimineringsersättning infördes för att ersätta individen för kränkningen, men också för att avskräcka från diskriminering genom att ersättningen skulle bedömas utifrån vilken allmänpreventiv effekt nivån kunde ha.

Liksom utskottet utgår vi från att regeringen noga följer utvecklingen på området. Vi ser också fram emot att ta del av remissinstansernas reaktion på

de förslag som Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering har lämnat i sitt betänkande.

Till skillnad från utskottet anser vi emellertid att det finns ett behov av att göra en mer genomgripande utvärdering av diskrimineringslagen för att säkerställa att den har haft avsedd effekt. Inom ramen för översynen bör bl.a. möjligheten att stärka påföljderna för brott mot diskrimineringslagen utvärderas. Vi noterar också att den ovannämnda utredningen gett uttryck för att sanktionsfrågan bör ses över på ett mer generellt plan.

Vi anser att regeringen, i enlighet med det som sagts ovan, bör tillsätta en utredning med uppdrag att utvärdera diskrimineringslagen.

Särskilda yttranden

1. Diskriminering på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck och sexuell läggning, punkt 3 (L)

Fredrik Malm (L) anför:

I motion 2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L) föreslår Liberalerna att det under 2017 ska ske en uppföljning av strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck (yrkande 1). Som framgår av utskottets ställningstagande har Statskontoret haft regeringens uppdrag att utvärdera strategin. Uppdraget redovisades i december 2016 genom rapporten Utvärdering av strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck (2016:31).

Jag har valt att inte reservera mig till förmån för motionsförslaget, då jag nu kan konstatera att en utvärdering har skett och vidare noterar regeringens uttalande om att den kommer att fortsätta och förstärka det arbete som påbörjats inom ramen för strategin. Om så inte blir fallet kommer jag att återkomma till frågan i andra sammanhang.

2. Diskriminering på grund av funktionsnedsättning, punkt 6 (L)

Fredrik Malm (L) anför:

I motion 2016/17:3031 av Bengt Eliasson m.fl. föreslår Liberalerna att det s.k. småföretagsundantaget när det gäller diskriminering i form av bristande tillgänglighet tas bort (yrkande 3). Som framgår av utskottets ställningstagande pågår beredning av ett sådant lagförslag inom Regeringskansliet. Jag har valt att inte reservera mig till förmån för motionsförslaget, då jag förutsätter att regeringen inom kort återkommer med ett lagförslag i linje med nämnda motionsyrkande. Om så inte blir fallet kommer jag att återkomma till frågan i andra sammanhang.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:358 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av genetisk konstitution som diskrimineringsgrund och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:405 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åldersdiskriminering och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:483 av Maj Karlsson m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur lagen efterlevs och baserat på resultatet lämna rekommendationer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:662 av Robert Hannah (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en vitbok om hur hbt-personer har behandlats historiskt i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:812 av Hans Linde m.fl. (V):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör agera för att antidiskrimineringsinitiativet omfattar såväl diskriminering p.g.a. sexuell läggning som könsidentitet och könsuttryck och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1064 av Jan Björklund m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en systematisk genomgång av anmälningar om åldersdiskriminering och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1079 av Jan Björklund m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppföljning av hbt-strategin och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om diskrimineringskyddet på EU-nivå för hbt-personer och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1288 av Patrick Reslow (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillträde till offentligt finansierade badhus och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1466 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Diskrimineringsombudsmannen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1510 av Margareta Cederfelt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska stimulera framväxten av fler hbt-certifieringar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1568 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av diskrimineringslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1594 av Maria Plass (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om pensionsåldern och diskriminering i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1823 av Stefan Nilsson m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av lagstiftning mot diskriminering av arbetstagare som ger omsorg till anhöriga och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2216 av Catharina Bråkenhielm (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en skärpning av diskrimineringslagen så att otillgänglighet klassas som diskriminering så att människor med funktionsnedsättning behandlas på ett rättvist och värdigt sätt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2471 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på höjda skadestånd i diskrimineringsmål och att arbetsökande som diskrimineras får rätt till skadestånd och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2474 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör stödja utvecklingen av minst en

antidiskrimineringsbyrå i varje län med de befogenheter och den juridiska kompetens som krävs för att kunna driva diskrimineringsfall och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2561 av Mikael Jansson och David Lång (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om avskaffande av diskriminering av svenskar på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utredning och avskaffande av övriga lagar och regler som syftar till att diskriminera svenskar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2601 av Per Lodenius och Daniel Bäckström (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att befästa rättigheten att ta med assistanshund och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2791 av Börje Vestlund m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förändring av regelverket för diskriminering på EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3016 av Per Lodenius och Helena Lindahl (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i lagen om tillgänglighet införa ett rättsligt skydd för ledarhundförare i syfte att de ska kunna röra sig fritt i samhället med sin ledarhund och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3031 av Bengt Eliasson m.fl. (L):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort småföretagsundantaget när det gäller bristande tillgänglighet som en form av diskriminering och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3078 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utvärdering av diskrimineringslagen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3146 av Olof Lavesson m.fl. (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet mot diskriminering kopplat till könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn av diskrimineringslagen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en hbtq-strategi och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3304 av Andreas Carlson m.fl. (KD):

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Diskrimineringsombudsmannen bör ges i uppdrag att kartlägga förekomsten av diskriminering eller missgynnande av föräldrar eller gravida i arbetslivet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:3348 av Désirée Pethrus m.fl. (KD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning bland de utpekade fokusområden som är föremål för förebyggande och motverkande insatser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.